Lausunto eduskunnan tarkastusvaliokunnalle

Asia: K 1/2025 vp Hallituksen vuosikertomus 2024

Antaja: Sisäilmayhdistys ry / Mervi Ahola, toiminnanjohtaja

Päivämäärä: 21.10.2025

Sisäilmayhdistys ry kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi.

Sisäilmayhdistys ry on vuonna 1990 perustettu voittoa tavoittelematon asiantuntijajärjestö, jonka tarkoituksena on edistää terveellistä ja viihtyisää sisäilmastoa. Yhdistyksen tehtävänä on edistää tutkimustiedon hyödyntämistä käytännössä sekä lisätä rakennusten käyttäjien ja omistajien osaamista sisäilmasta huolehtimisessa.

Lausuttava asia

Valiokunta käsittelee hallituksen vuosikertomusta 2024 ja siihen sisältyvää eduskunnan kannanottoa EK 25/2019 vp – K 3/2019 vp – K 13/2019 vp, jonka mukaan hallituksen tulee raportoida vuosikertomuksen yhteydessä Terveet tilat 2028 -ohjelman konkreettisista tuloksista ja arvioida sen vaikuttavuutta. Valiokunta on pyytänyt asiantuntijalausuntoa seuraavista kysymyksistä:

1. Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelman keskeisten tavoitteiden toteutuminen ja vaikuttavuus.
2. Kansallinen sisäilma ja terveys -ohjelman tavoitteet ja aikaansaannokset.
3. Terveet tilat 2028 -ohjelman ennenaikaisen lopettamisen seuraukset ja vaikutukset.

1. Terveet tilat 2028 -ohjelman tavoitteiden toteutuminen ja vaikuttavuus

Terveet tilat 2028 -ohjelma käynnistettiin vuonna 2018 kunnianhimoisena kymmenvuotisena kokonaisuutena. Sen keskeisenä tavoitteena oli parantaa julkisten rakennusten terveellisyyttä, vähentää sisäilmaongelmia sekä kehittää hoitoa ja kuntoutusta sisäilmasta oireileville.

Ohjelma oli ennen kaikkea toimintakulttuurin muutosohjelma, jonka tavoitteena oli ohjata kuntia ja valtion toimijoita siirtymään reaktiivisesta ongelmien korjaamisesta ennakoivaan ja pitkäjänteiseen kiinteistönpitoon. Tässä suhteessa ohjelma on toiminut merkittävänä suunnannäyttäjänä ja uudistajana.

Ohjelman konkreettiset tulokset voidaan jäsentää kolmeen kokonaisuuteen:

1. Tietopohjan vahvistaminen ja yhtenäistäminen – ohjelma tuotti useita valtakunnallisia selvityksiä julkisen rakennuskannan tilasta, kunnossapitotarpeista ja sisäilmaongelmien yleisyydestä.

2. Toimintamallien ja ohjeistusten kehittäminen – ohjelma tuotti laajan joukon oppaita ja ohjeita kiinteistönpidon, rakennuttamisen, tutkimisen ja viestinnän tueksi.

3. Verkostoituminen ja osaamisen vahvistaminen – ohjelma loi kuntien, asiantuntijoiden ja viranomaisten välille valtakunnallisen verkoston, joka mahdollisti kokemusten jakamisen ja hyvien käytäntöjen leviämisen.

Ohjelma on muuttanut suhtautumista sisäilma-asioihin merkittävästi. Vielä kymmenen vuotta sitten sisäilmaongelmista vaiettiin monissa kunnissa, mutta nyt sisäilma-asiat ovat yhä useammassa kunnassa osa strategista kiinteistönhallintaa ja kuntien hyvinvointityötä. Muutos ei kuitenkaan ole ollut maanlaajuisesti yhtä nopea, ja sen eteneminen riippuu kiinteistönomistajien tahtotilasta ja resursseista.

2. Kansallinen sisäilma ja terveys -ohjelman tavoitteet ja aikaansaannokset

Kansallinen sisäilma ja terveys -ohjelma on täydentänyt Terveet tilat 2028 -ohjelmaa keskittymällä erityisesti terveydenhuollon, viestinnän ja oireiden tunnistamisen näkökulmiin. Siinä, missä Terveet tilat -ohjelma painottui rakennuksiin ja kiinteistönpitoon, tämä ohjelma on käsitellyt ihmisten terveyttä, oireilua ja sisäilmaan liittyvää julkista keskustelua.

Ohjelman keskeisiä tavoitteita ovat olleet tiedon lisääminen sisäilman terveysvaikutuksista, hoidon ja kuntoutuksen kehittäminen sekä viestinnän vahvistaminen. Näissä tavoitteissa on onnistuttu kiitettävästi: terveydenhuollon koulutusta ja ohjeistusta on parannettu, julkista keskustelua on normalisoitu ja monialaista yhteistyötä vahvistettu.

Ohjelma on ollut käytännönläheinen ja keskittynyt toimenpiteisiin, joita voidaan toteuttaa olemassa olevan tutkimustiedon pohjalta. Se on vahvistanut terveydenhuollon valmiuksia ja edistänyt sisäilmasta oireilevien potilaiden tasavertaisempaa kohtelua.

3. Terveet tilat 2028 -ohjelman ennenaikaisen lopettamisen seuraukset

Terveet tilat 2028 -ohjelman ennenaikainen päättäminen on valitettava ratkaisu, joka väistämättä heikentää ohjelman alkuperäisten tavoitteiden saavuttamista. Ohjelman lopettaminen tapahtui vaiheessa, jossa sen tuotokset ja opit olivat valmiita laajamittaiseen käyttöönottoon.

Ohjelman ennen aikaisen lopettamisen vaikutukset:

1. Jalkauttaminen jäi kesken. Ohjelman tuottamat oppaat ja ohjeistukset eivät ehtineet juurtua kunnissa yhtenäisesti. Tuotoksia hyödynnetään erityisesti kunnissa, joissa sisäilma-asioihin on ennestään panostettu aktiivisesti. Laajempi jalkauttaminen olisi tavoittanut myös ne kunnat, jotka eivät ole vielä hyödyntäneet ohjelman tuotoksia.

2. Terveet tilat 2028 verkoston toiminta päättyy. Verkosto on tuonut yhteen asian parissa toimivia ja siten parantanut yhteistyötä sekä edistänyt tiedon levittämistä ja ohjelman tuotosten jalkauttamista. Vuonna 2017 on perustettu Kuntien sisäilmaverkosto, jossa tarkoituksena on yhdenmukaistaa toimintatapoja ja sekä verkostoitua. Tämä verkosto jatkaa toimintaansa ja voi

osittain ottaa Terveet tilat 2028 verkoston tehtäviä, mutta Kuntien sisäilmaverkoston toiminta perustuu pääosin viranhaltijoiden toimiin oman työn ohessa ilman erillistä rahoitusta. Tämän vuoksi verkoston aktiivisuus ei vastaa Terveet tilat 2028 ohjelman verkoston toimintaa.

3. Rahoitus vähentyy. Terveet tilat 2028 ohjelman päättyminen vaikeuttaa uusien selvitysten ja ohjeistusten rahoittamista. Ilmastonmuutoksen, vähähiilisyyden ja kiertotalouden teemat ovat nykyisin hallitsevassa asemassa kiinteistö- ja rakennusalalla, mikä voi syrjäyttää sisäilma-asioihin panostamista, vaikka nämä teemat tulisi nähdä toisiaan tukevina.

Ohjelman päättyminen vaikuttaa myös Kansallinen sisäilma ja terveys -ohjelmaan vähentyneen rahoituksen vuoksi. On kuitenkin myönteistä, että Kansallinen sisäilma ja terveys - ohjelma jatkuu. Sisäilmayhdistys ry ja muut alan toimijat jatkavat yhteistyötä ja, mikä tukee myös Terveet tilat 2028 -ohjelmassa alkanutta kulttuurin muutosta. Rahoituksen saaminen on nykyisessä taloudellisessa tilanteessa haastavaa ja se vaikeuttaa kaikkien tahojen toimintaedellytyksiä.

Yhteenveto

Terveet tilat 2028 -ohjelma on ollut merkittävä ohjelma julkisen rakennuskannan tervehdyttämisessä ja toimintakulttuurin uudistamisessa. Kansallinen sisäilma ja terveys -ohjelma on täydentänyt tätä työtä terveyden näkökulmasta. Yhdessä nämä ohjelmat ovat lisänneet ymmärrystä siitä, että rakennusten terveellisyys on sekä tekninen että inhimillinen kysymys.

Ohjelman ennenaikainen lopettaminen on vaikuttanut erityisesti sen tuotosten jalkauttamiseen ja sisäilma-asioiden jatkuvaan esilläpitoon. Jatkossa tulee varmistaa riittävä rahoitus sisäilma-aiheisten selvitysten ja ohjeistusten laatimiselle, jotta sisäilma-asiat eivät jää muiden tärkeiden teemojen varjoon.

Lopuksi

Rakennukset muodostavat merkittävän kansallisvarallisuuserän, minkä vuoksi on tärkeää, että valtio jatkossakin tukee kiinteistönomistajia ohjauksella. Terveet tilat 2028 -ohjelma on luonut perustan julkisten rakennusten systemaattisen ylläpidon ja sisäilmaolosuhteiden parantamiselle, ja sen työn jatkaminen riittävän rahoituksen ja koordinaation turvin on välttämätöntä, jotta saavutettu kehitys ei pysähdy.

Kunnioittavasti

Sisäilmayhdistys ry

Mervi Ahola
Toiminnanjohtaja, DI